

politický zápisník Bohumila Doležala

Právo na smrt

Začněme z opačného konce, totiž od práva na život. To nám bylo kdysi zaručeno F. D. Rooseveltem a J. V. Stalinem ve Všeobecné deklaraci lidských práv OSN. Od Stalina to tehdy chtělo kus sebezapření, byl specialista spíš přes to druhé.

Právo na život nám pak potvrdil ještě Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, část III., článek 3.

Evropské orgány, které se rozhodly o nás pečovat, berou dnes toto právo smrtelně (vlastně bych měl napsat „životně“) vážně. Pěkným příkladem je zápas EU s kouřením. Zatímco pokusy Ruska uchytil se v zemích, odkud muselo před nějakými sedmnácti lety s ostudou odtáhnout, jsou posuzovány s blahovolným pochopením, s kouřením je třeba rázně zatočit (nehrozí totiž, že by případně použilo jaderné zbraně). Bitva zuří už přes deset let. Nejprve se postupně zvětšovaly nápisy na krabičkách cigaret, hrozící kuřákům strašnou a bolestnou smrtí. Došlo to tak daleko, že krabičky byly na nápisy příliš malé. Kuřáci byli pak postupně vytěšňováni z restaurací, dopravních prostředků a nakonec ze všech veřejných prostranství. Blíží se čas, kdy se poslední vyznavači této neřesti budou v noci plížit na opuštěná vrakoviště a předměstské hřbitovy, aby si tam potají dali práska – jenže ani tam si nebudou jisti před ostřelovači ze speciálního protikuřáckého policejního oddílu, vybavenými termovízi, jejichž heslem bude: zdraví, nebo život! Ti hříšníci si ostatně nezasluhují nic lepšího – zásadním způsobem se prohřešují proti Všeobecné deklaraci lidských práv tím, že porušují (své vlastní) právo na život.

Boj za právo na život se brzy nepochybně přenesení i do jiných oblastí: na řadu přijde alkohol (americké zkušenosti s prohibicí z minulého století jsou povzbudivé) a zákonem se stane prevence (kdo se se svými problémy včas neobrátní na lékaře, bude ponechán svému osudu).

Pokrokové úsilí o legalizaci eutanázie se zdá příkazu práva na život na první pohled odporovat – zdá se však, že jde o úsilí smrt, když už se jí nelze vyhnout, udělat co nejpodobnější životu. Nakolik se to zatím povedlo, těžko říci, komunikace s těmi, co eutanázii už postoupili, přes všechny pokroky moderní techniky zatím vážne.

Vyhlička na svět, v němž se smrt podaří dostat do úzkých podobně, jako se to povedlo s kuřáky, má ovšem svá úskalí. Za prvé, důsledná aplikace práva na život zaručuje každému, že skončí jako senilní dement, který neudrží moč ani stolicí a jeho schopnost radovat se z daru života bude víc než omezená.

A za druhé, právo na život je třeba uplatňovat nejen individuálně, ale i společensky. Jeho frapantním porušením je např. válka. Válce je třeba se za každou cenu vyhnout. Nejlepší způsob je co nejrychlejší kapitulace bez zbytečných podmínek. Z našich dějin víme, že pokud jde o zachování holého života, bývá tento postup poměrně úspěšný. Také u našich (západo)německých sousedů frčelo jednu dobu heslo „lieber rot als tot“, pěkný příklad úsilí o uplatnění práva na život bez zbytečných cavyků. Jsou ovšem případy, kdy kapitulace nestačí, protože protivník se nechce spokojit s tím, že nás jen oloupí a zotročí. Pak je třeba buď utéci, nebo se schovat. Bohužel, občas není kam. Naše právo na život zatím není dokonalé.

Při pohledu na přísné uplatňování práva na život se může některých přecitlivělých duší zmocnit lehká nevolnost. Proto by možná stálo za úvahu – v rámci tolerance a multikulturality, typické pro naši dobu – prosadit v dokumentech o lidských právech i právo na smrt. Naštěstí je to zbytečné: prosadí se samo od sebe, tak říkajíc samospádem, navzdory ON, EU a dalším institucím. A ne že by se mi zrovna chtělo umírat, ale nemohu se zbavit pocitu, že je to dobře.

22. září 2007